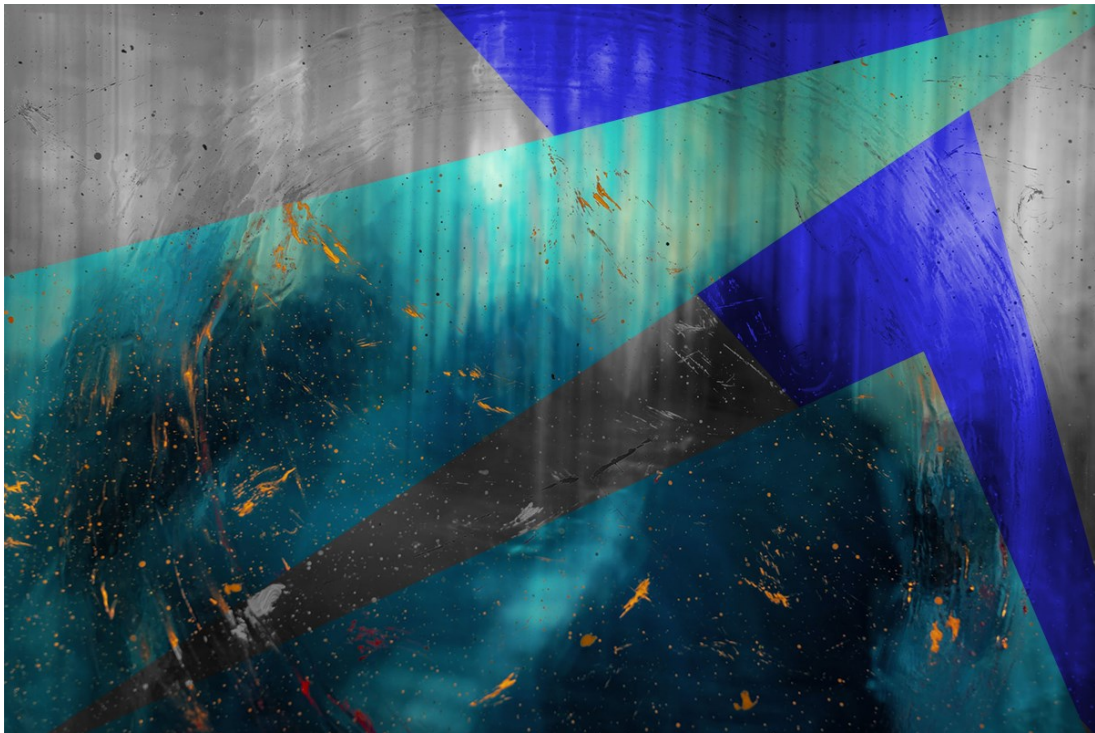

La dansa inacabada en el llenç del poema

LLIBRES / POESIA / 6 JULIOL, 2021

A principis dels anys noranta del segle passat, Albert Roig va obrir un finestró imprevist enmig de la xafogor endormiscada que estovava al bany maria els plàcids recambrons poètics de la Catalunya Olímpica. Hi senyorejaven els dictats de la poesia de l'experiència. Els poetes oficials ocupaven despatxos, o feien turisme a Venècia i ens ho explicaven. Els discursos crítics i institucionals arrufaven sistemàticament el nas davant de qualsevol vers que no fos òbviament referencial i intel·ligible. Evidentment, hi havia trajectòries i perifèries singulars, però els circuits centrals anaven disciplinadament a l'hora. Amb l'assaig-pamflet *L'estiu de les paparres o la societat secreta dels poetes* (1992) i amb l'antologia d'articles crítics *El Gos del poeta* (1994), Albert Roig va remoure una mica les aigües manses d'unes jerarquies institucionals il·lusòries. Va saber activar l'atenció cap a les xarxes d'interessos creats, els emperadors despulats i els dogmatismes excloents.

Més enllà de la intervenció puntual en la belligerència recurrent (enfadosa però de vegades inevitable) de la batalla eterna de poetes, Albert Roig i Xavier Lloveras van fer una aportació propositiva important al debat amb l'antologia de poesia catalana *L'artista de la paraula* (1993), una antologia que valdria molt la pena reeditar. Lluny del didactisme o de l'historicisme predominants en aquesta mena d'antologies, s'hi triaven i rellegien els clàssics moderns catalans amb uns criteris estètics molt clars. Ara sembla obvi, llavors no ho era tant. A banda d'escollir poemes concrets amb intenció de destacar vessants desatesos dels poetes triats, assumien sense contradiccions el triple mestratge foixià, ribià i carnerià, tornaven a Ferrater al marge del reduccionisme del confessionari i situaven Blai Bonet com a baula de connexió de la tradició amb la seva proposta poètica.

En diferents papers, tant l'un com l'altre reivindicaven també el barroc com a categoria estètica que permetia superar la falsa polarització entre el carreró sense sortida de l'experimentalisme autofàgic i el pou cec de la psalmòdia figurativa dels paisatges morals. En paraules de l'epíleg de Xavier Lloveras a *Vedat* (1994), «no es tracta, però, de crear un neobarroc, sinó de recuperar una sèrie de constants que es troben des del trobar clus trobadoresc, passant pel barroc sobretot castellà, fins al *modernism* angloamericà, amb uns exemples alts, a les literatures castellana i catalana, com són César Vallejo i Lezama Lima, i J.V. Foix i Blai Bonet.»¹

Tot això tenia algun sentit perquè Albert Roig ja havia anat publicant una sèrie de llibres de poesia —*Córrer la taronja* (1989), *Que no passa* (1992), i el mateix *Vedat* (1994)— que en mereixien l'atenció. La singularitat de la poesia d'Albert Roig es situava justament en la cruïlla entre l'art i la paraula. Proposava una forma d'escriptura que es troba sempre molt més a prop d'espais creatius com els de la pintura, la dansa, la fotografia o la música que no pas d'altres pràctiques literàries més argumentals o narratives.

En aquesta opció que marca d'entrada el gest poètic d'Albert Roig, les pàgines en blanc on s'inscriuen els poemes són com un llenç o un escenari. S'hi projecta un esdeveniment, un procés imaginatiu, una gestualitat verbal. Hi ha l'intent de fer amb paraules el que d'altres arts fan amb altres materials: sempre hi és més important la textura, el gra, el reflex, el ritme, la cadència i l'ombra que no pas cap referencialitat. Els poemes activen i barregen percepcions i sensacions, més que no pas emocions o reflexions. S'hi fa un joc que s'explica sol. Que ressona més enllà de si mateix d'una manera que no té res a veure amb un mirall o una finestra. Allò que sotja i fa ombra des de fora el poema, s'hi encarna, s'invoca amb uns moviments verbals que s'hi reflecteixen d'una manera imprevista.

El ritme en els poemes d'Albert Roig tendeix a ser més temporal i associatiu que no pas sintàctic o discursiu: van caient en el full les pinzellades, les cesures, les imatges aïllades i alhora lligades de pausa en pausa i de vers en vers. Un gest recurrent en els poemes d'Albert Roig és el ram d'imatges que es sumen només a través de l'enumeració paratàctica. Paraules rares de l'idiome terral ebrenç o brasiler, o paraules solars i elementals, girs deslligats que van afegint al llenç del full presències opaques, estímuls sensorials i ressons musicals, que deixen a temps real sobre el poema una llepassada, un traç, un gir en el ball que fan les paraules.

Tot això podrà semblar molt opac, esteticista i abstracte, però a la seva manera Albert Roig sempre diu coses transferibles (com una dansa o un quadre o una peça de Carles Santos ens *diuen* coses). El poema condueix a la celebració de la bellesa d'un tros de cos, d'un tros de món, d'un tros de temps, d'una fruita madura: l'èxtasi de la paraula dita des d'un panteisme místic i pagà (així ho disgnosticava amb encert Josep M. Lloró).

Tanmateix, en els poemes d'Albert Roig no sempre hi ressona la natura que batega i es bada. De vegades, sovint, en la poesia d'Albert Roig hi ha la celebració de l'art i de la poesia. No pocs poemes juguen a la seva manera a l'ècfrasi: vibren i ressonen amb una imatge, un ball, una música, un altre poema; però l'ècfrasi d'Albert Roig no és mai discursiva ni descriptiva. Quan versiona un retrat, una cançó o un poema, no hi ha cap paràfrasi o traducció: la cosa tira més aviat cap a una recreació poètica autònoma, radicalment diferent i alhora amb vincles gairebé secrets. Transitar-los ens duu a un espai indeterminat, irreductible, també impossible de racionalitzar o d'atrapar: som un altre cop enmig del llenç que dansa amb les imatges fulgurants dels sons, els colors i les sensacions.

En *Els ulls de la gossa. Poesia 1979-2019* hi ressona bona part de la constel·lació que imanta l'escriptura d'Albert Roig. Hi ha la màgia verbal i imaginativa de la tempesta shakesperiana: hi veiem ballar Ariel i Caliban. També hi ressonen tot de poemes de Rainer M. Rilke, Carles Riba, J.V. Foix, Blai Bonet, Xavier Lloveras, Dolors Miquel, Andreu Vidal, Anne Sexton o Robert Lowell. Hi ressonen també els poetes marginals del nord-est del Brasil: Manoel Bandeira, Manoel de Barros, Ferreira Gullar, João Cabral de Melo. No són influències, són interlocutors, precursors, reactius, llavors germinals i, fins i tot, si es vol, ressonadors quàntics.

També s'hi reescriuen fotografies de Toni Catany, Rafael Vargas o Jep Colomé. I quadres de Roberto Escoda, Miquel Barceló, Francesc Gimeno, Perejaume o Rembrandt. Hi veiem en dansa a Angels Margarit i Assumpta Arqués. I en algun altre poema les paraules evoquen la música de Carles Santos o l'*Alenar* de Maria del Mar Bonet. La mort també hi treu el cap. Uns quants poemes són de comiat, de cos present, obituaris i epitafis impossibles a Andreu Vidal, Francesc Garriga, Ferreira Gullar i unes quantes altres persones estimades.

Albert Roig mai no acaba els poemes. Sempre hi torna. Sempre comença de zero la seva obra anterior: no com qui afegeix una nova pedra a l'edifici, més aviat com qui, després d'haver deixat una temporada la terra en guaret, l'adoba, la remou i hi torna a plantar les llavors de sempre, per fer-hi créixer poemes que de vegades són gairebé del tot nous, i alhora germinalment connectats amb els d'abans. Cada nou llibre torna a enfrontar-se amb la poesia i s'hi posa des de l'arrel: esporga, reprèn i reescriu el que havia escrit abans. En aquest seu últim llibre, *Els ulls de la gossa. Poesia 1979-2019*, encara més explícitament que en casos anteriors, fa una obra completa i una auto-antologia de quaranta anys d'escriptura: d'alguns dels llibres anteriors tot just en reprèn cinc o sis poemes, algun força semblant, altres del tot transfigurats.

La cosa ve de lluny, des del principi, Albert Roig sempre escriu el mateix poema, el mateix llibre inacabat. La seva escriptura poètica s'alimenta del mite del Llibre en majúscules de Mallarmé, de l'*Hérodiate* inacabada, de l'escriptura alquímica que sempre desapareix i recomença «pour alimenter le fourneau du Grand Œuvre».

En això, Albert Roig fa també com el seu admirat W. B. Yeats, poeta que va traduir a *L'espasa i la torre* (2005). Sobre aquesta obsessiva tendència a reescriure els poemes que W. B. Yeats comparteix amb Albert Roig, Jorge Luis Borges li va dir en un sopar el dimarts 13 de gener de 1948 al seu amic Adolfo Bioy Casares (que ho va apuntar i després ho va publicar en el seu llibre *Borges*): «Al ver los poemas tempranos de Yeats —buenos al cabo de veinte años, tras muchas correcciones— he pensado que los escribió para llegar a esta forma: son poemas que han necesitado toda la vida del autor para llegar a la forma perfecta. Tal vez no haya, en la mente de los poetas, poemas malos; tal vez en casi todos los poemas malos habrá un poema bueno, que movió a escribir al autor. Yeats empezó a escribir los suyos porque confusamente los adivinaba como son ahora, como quedaron después de las últimas correcciones; los poemas malos serían poemas no concluidos».

Mentre el pintor de *L'obra mestra desconeguda* de Balzac no arribava mai a acabar el seu quadre, i a base d'afegir-hi pinzellades duia el retrat cap a una prefiguració monstruosa d'una massa de traços i taques que es deslliuren de la representació i prefiguren l'expressionisme abstracte, Albert Roig tampoc acaba mai els seus poemes, però en comptes d'afegir-hi pinzellades, en treu. Albert Roig hi arriba per la via inversa. Els seus vells poemes tampoc mai els acaba d'acabar, ens en va donant versions i reduccions (com si d'una salsa es tractés) cada cop més breus i més essencials. Ja l'any 2007 hi reflexionava i es feia un propòsit d'esmena que no ha acabat de complir: «Rescriure és la lluita per cercar la senzillesa, la naturalitat. Per trobar-la, de primer has de matar el jove, el virtuós, que no és natural. De gran t'adones que allò que havies escrit no és allò que ha de ser i ho refàs. Però ara espero no canviar-ho gaire més». ²

Si en els primers llibres el poema tendia a ser un llenç, ara tendeix a l'escenari, amb poemes nous més deixatats, més llargs i narratius, que s'emparenten amb el teatre. De vegades irromp el poema en prosa que evoca els llocs, els fruits i els instants (brasilers) com qui fa un apunt al natural, com qui escriu sense afectació entrades d'un dietari.

Albert Roig redueix ara la retorització al mínim. De vegades en té prou amb la menció, sense imatges, ni ressons. Però mai s'allunya del tot del que sempre ha fet. L'escriptura segueix sent sovint fragmentada i el·líptica, amb enumeracions caòtiques que trenen trossos d'un relat secret: hi ha l'evocació d'un paisatge que no és ben bé natural, ni ben bé només moral o sensorial o mental o verbal. Amb ràfegues seqüencials d'un paisatge en moviment que s'escampen per l'escenari del poema. A mesura que el poema avança, s'hi desplega la sensació indefinible dels enigmes que s'hi desvetllen.

En alguns passatges del llibre, hi apareix la memòria i l'apunt biogràfic. Albert Roig es fa ell mateix llegenda, personatge del poema. Com si fes la vida del poeta d'una «Razó de trobar», parla del poeta que va ser, i es veu llegint, i escrivint i estimant, entre amics i amants, refent els poemes, posseït per la poesia. Res fa preveure que el llibre estigui del tot acabat.

1. Albert Roig, *Vedat*, Barcelona: Proa, 1994, p. 63. [📄](#)
2. <https://www.vilaweb.cat/noticia/2648824/20071130/lheterogeni-heterodox-albert-roig-destilla-poemari-lencesa.html> [📄](#)

ETIQUETES: [ALBERT ROIG](#) [BLAI BONET](#) [J. V. FOIX](#) [POESIA BRASILEIRA](#) [POESIA CATALANA](#) [XAVIER LLOVERAS](#)

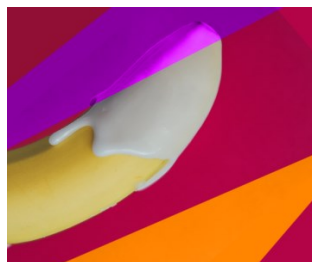
MANEL OLLÉ | ÚLTIMES PUBLICACIONS

(Barcelona, 1962). Professor a la Facultat d'Humanitats de la UPF. Ha publicat els llibres de poesia *De bandera Liberiana* (1994), *Mirall negre* (Premi Ciutat de Palma, 2002) i *Bratislava o Bucarest* (Premi Gabriel Ferrater, 2014). També ha fet l'antologia *Combats singulars: antologia del conte català contemporani* (2007). Ha traduït del francès *L'obra mestra desconeguda* d'Honoré de Balzac (1997) i, del xinès, *El sentit de la literatura*, de Gao Xingjian (2004) i *Contes estranys del pavelló dels lleures*, de Pu Songling (2001). Ha antologat i traduït el recull *Pedra i pinzell. Antologia de la poesia clàssica xinesa* (2012). Ha publicat també assajos i articles sobre història xinesa com *La Empresa de China: de la Armada Invencible al Galeón de Manila* (2003).

Articles relacionats

**El joc és un joc que
va ser un ioc (II)**

**El joc és un joc que
va ser un ioc (I)**

**Mig disfressat de
xinès**

Llibres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Amb el suport de l'Ajuntament de
Barcelona (ICUB, 2019)

Política de privacitat
Copyleft

© LA LECTORA 2018